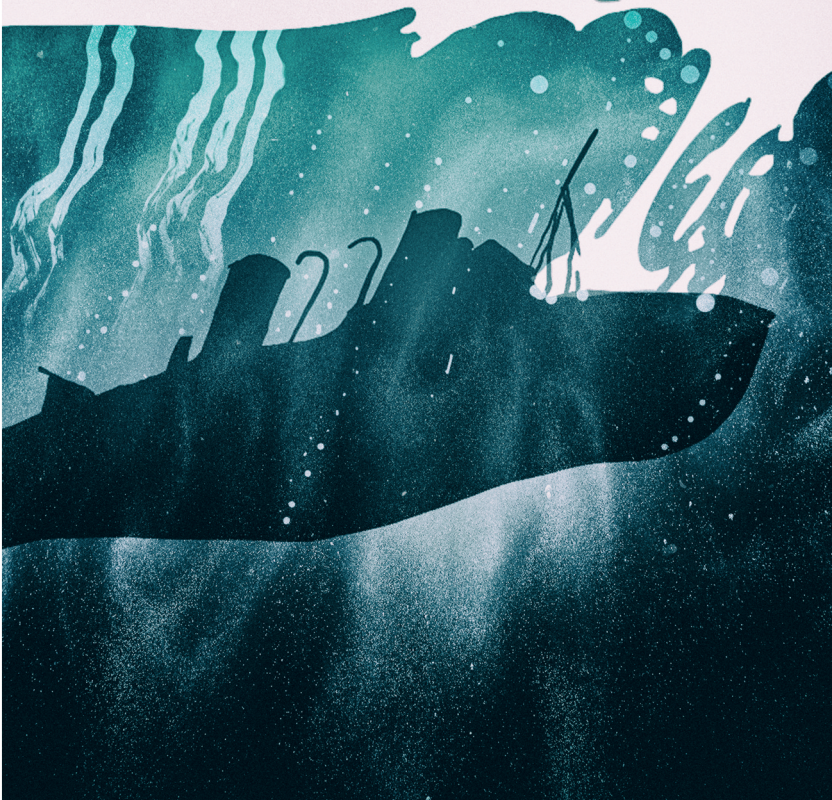

KUSTANTO
HELMIO

KARL A. TAVASTIN JERNA SUOMENLAHDEN SALAISUUS

Suomenlahden salaisuus

Karl A. Tavaststjerna

SUOMENLAHDEN SALAISUUS

Suom. Urho Kivimäki

Kustantamo Helmivyö

Turku 2026

Karl Tavaststjerna: *Suomenlahden salaisuus*

Julkaissut alun perin WSOY, 1918.

ISBN 978-952-7469-98-9

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,

22763 Hampuri, Saksa

Lukijalle

Karl A. Tavaststjerna (1860 – 1898) on tavattu sanoa ensimmäiseksi moderniksi suomenruotsalaiseksi kirjailijaksi. Hän kuului vanhaan aatelis- ja sotilassukuun, mutta hänestä tuli runoilija ja toimittaja, joka oli mukana myös perustamassa eräitä sanomalehtiä. Hankkeet eivät tosin edenneet loppuun asti.

Tavaststjerna inhosi Suomen sisäistä ilmapii-riä, jota piti nurkkakuntaisena ja ahdaskatseisena, ja hän julkaisikin kirjan *En patriot utan fosterland I-II* (1896). Pariisissa arkkitehdiksi opiskellessaan hän oli tutustunut muun muassa August Strindbergiin ja Bjørnstjerne Bjørnsoniin, mikä ei ollut voinut olla vaikuttamatta häneen. Tavaststjernalla puolestaan oli vaikutusta muun muassa Minna Canthiin. Kirjailijat tunsivat henkilökohtaisesti, ja Canth suomen-si kollegan lehtinovellet.

Runoja Tavaststjerna julkaisi useita kokoelmia, ja lisäksi hän kirjoitti näytelmiä. Romanikirjailijana häntä on pidetty suomalaisen kirjallisuuden ensimmäisenä ruotsinkielisenä realistina, mutta vaikka häntä on aina arvostettu, osa hänen tunnetuimmista proosateoksistaan

suomennettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1975, kun Karisto julkaisi kirjailijan valitut teokset. Siihen sisältyvistä teoksista *Lapsuudenystävät* ja *Pikku Karl* ilmestyivät tuolloin ensimmäistä kertaa Kari Jalosen käännöksinä. Juhani Aho oli kääntänyt Tavaststjernan tunnetuimman teoksen *Kovina aikoina* (1891) vuonna 1892, ja se sisältyy myös Kariston valikoimaan.

Tavaststjerna kokeili myös kevyemmän viihdekirjallisuuden tekemistä, ja vuonna 1895 ilmestyi salanimellä Paul Dubois teos *Finska vikens hemlighet*. Se on eräänlainen vakoiluromaanin, jossa ranskalainen diplomaatti selvittelee, miksi Venäjä ei kerro totuutta siitä, miksi eräs sen alus on uponnut Suomenlahteen. Mikään ei ole siis muuttunut yli sadassa vuodessa! Tavaststjernan romaani painettiin sensuurin pelossa Ruotsissa, ja kun WSOY julkaisi Elin Leideniuksen tekemän suomennoksen, se julistettiin takavarikkoon. Vuonna 1918, kun Suomi oli jo itsenäistynyt, arkaluontoinen romaani julkaistiin uudestaan suomeksi, tällä kertaa Urho Kivimäen suomentamana. Kirja ilmestyi tällöin jo Tavaststjernan oikealla nimellä.

Tavaststjernan kuolema Porissa oli traaginen. Hän sai mahdollisesti lamppuöljyä lääkk-

keen sijasta sairastuttuaan keuhkotulehdukseen. Virheen on arveltu olleen sairaanhoitajan.

Helmivyön uudessa laitoksessa käytetään Kivimäen suomennosta vuodelta 1918. Lukuiloa Suomen kirjallisuushistorian mahdollisesti ensimmäisen vakoiluromaanin parissa!

Juri Nummelin

Rusalkan perikato. — Ensimmäiset tutkimukset ja huhut.

Ranskan merimiespiireissä herätti mitä vilkkainta mielenkiintoa muuan sähkösanoma, joka saapui kesken niitä suurenmoisia valmistuksia, joilla Venäjän laivasto-osasto aiottiin ottaa vastaan, kun tämä v. 1893 teki unohtumattoman vierailumatkansa Touloniin. Sähkösanomaan sisältyi se onnettomuusviesti, että muuan Venäjän Itämeren-laivaston monitori oli kadonnut jäljettömiin ja sen mukana koko laivaväki, satakuusikymmentä miestä. Onnettomuus oli tapahtunut pimeänä myrskyisenä syysyönä Suomenlahdella. Monitori Rusalka oli yhdessä erään panssarilaivan kanssa lähtenyt Tallinnasta höyrytäkseen Helsinkiin, mutta vain jälkimäinen saapui päämääräänsä.

Cherbourgin upseeriklubi lähetti heti valitussähkösanoman Kronstadtiin, ja Revue Marinen toimitus asettui kosketuksiin asianomaisen venäläisen viraston kanssa saadakseen varmoja ja ammattimiehille mitä mielenkiintoisimpia tietoja tuhoutuneitten kohtalosta. Tu-

loksetta — valaisevia tietoja ei tullut. Tämä ei johtunut venäläisistä viranomaisista, jotka tosin ovat tunnetut siitä, etteivät suosi tai heli sanomalehtityötä — tällä kerralla tuloksettomuus johtui Suomenlahdesta, joka ei luovuttanut mitä se kerran oli syliinsä saaliiksi saanut. Niin, sen verran oli toki saatu selville, että Rusalka oli painunut pohjaan lähellä Suomen pääkaupunkia, Helsinkiä, ajauduttuaan varmaankin johonkin vedenalaiseen kariin, joita näillä vesillä on lukemattomia ja jotka ovat, eivät vain luonnollisena rantasuojana vihollisia vastaan, vaan myöskin haittana rauhalliselle laivakululle ja Venäjän omalle sotalaivastolle. Haaksirikko todettiin siten, että maihin ajautuneesta venheestä, jossa oli Rusalkan nimi, löydettiin merimiehen ruumis, mutta hän olikin ainoa laivan satakuusikymmenisestä miehistöstä, jonka meri huostastaan luovutti. Joukko monitoriin kuulunutta kansirihkamaa ajelehti sinne tänne rannoille, mutta itse jättiläisestä ja sen muusta miehistöstä ei nähty jälkeäkään sinä syksynä.

Tietysti tällainen lievimmin sanoen salakähmäinen täydellinen häviäminen synnytti monenmoisia huhuja, ja Venäjällä, missä taika-

Karl A. Tavaststjernan (1860—1898)
Suomenlahden salaisuus on ensimmäinen
suomalainen vakoiluromaani. Siinä
ranskalainen diplomaatti selvittelee, miksi
Venäjä ei kerro totuutta siitä, miksi eräs
sen alus on uponnut Suomenlahteen.
Karmaiseva salaisuus paljastuu lopulta.

Romaani painettiin vuonna 1895
sensuurin pelossa Ruotsissa, ja WSOY:n
julkaisema suomennos julistettiin
takavarikkoon. Romaanista ilmestyi
lopulta uusi suomennos vuonna 1918,
kun Suomi oli jo itsenäistynyt. Helmivyyön
julkaisema uusi laitospöytäkirja vuoden
1918 suomennosta. Kirjassa on Juri
Nummelinin lyhyt esipuhe, jossa hän
esittelee ensimmäisenä suomen-
ruotsalaisena realistina pidetyn
Tavaststjernan tuotantoa.

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

ISBN 978-952-7469-98-9
Kannet: JT Lindroos

9 789527 469989